

Lümända Valla TEATAJA

NR 26

Oktoober 2005

Õpilaste ja lasteaialaste toetamisest õppeaasta jooksul

Olen selle artikliga tulnud Sinu ette, hea lugeja, sest alati tekib küsimusi, kuidas ja mil määral toetatakse kooliõpilasi ja lasteaialapsi õppeaasta vältel.

Siin ei kirjuta ma toimetulekutoetusest, mis on ette nähtud alla toimetulekupiiri elavatele peredele. Samuti ei tule juttu sünnitoetusest ega koolide lõpetajate toetusest ning ühekordsetest toetustest, sest need ei puuduta igapäevaselt paljusid valla elanikke.

Tahan peatuda valla noorsugu ja nende vanemaid puudutavaid õppeaasta jooksul valla poolt antavaid toetusi.

1. Valla eelarvest rahastatakse Lümända Lasteaeda 652 000 krooniga ja Lümända Põhikooli 956 000 krooniga aastas, lisaks tuleb riigieelarvest koolile ligi 2 000 000 krooni aastas. Valla elanikeregistris olevate õpilaste huvikoolide kohamaksud ja teistele omavalitsustele makstavad kohamaksud võtavad vallaeelarvest 353 000 krooni. Olenevalt koolist on ühe õpilase kohamaks kuus 300 – 1300 krooni.
2. Et õpilased õigeks ajaks jõuaks kooli ja koolist koju, kompenseerime Lümända põhikooli, gümnaasiumi ja huvikoolide õpilaste bussi- ja muu autotranspordiga sõidu, mis on rahaliselt aastas kokku 140 000 krooni.
3. Gümnaasiumide ja ametikoolide õpilased, kes elavad õppeperioodil väljaspool kodu ja üürivad elamispinda, saavad ühes kuus majutustoetust iga õpilase kohta 300 krooni. Aastas on see summa kokku 100 000 krooni.
4. Riigi poolt rahastatakse I – IV klassi õpilaste lõunasöök. Valla rahakotist on leitud võimalus, et ülejäänud põhikoolilapsed saaks tasuta lõunasöögi. Samuti suudetakse kompenseerida valla rahade arvelt lasteaialaste toidupäeva maksumus. Toitlustamine võtab rahakotist kokku 120 000 krooni.
5. Sel õppeaastal, arvestades rahaliste vahendite seisuga, oli võimalik kompenseerida põhikooli õpilaste töövihikute maksumus, mis on summas 38 000 krooni

Tean, et õpilase koolitamine on küllaltki kulukas. Vallapoolne toetus katab osa kuludest, mis kooliskäimine kaasa toob. Suur osa kuludest jääb kindlasti lapsevanemate kanda. Usun, et valdade tugevamaks muutudes suureneb panus ka õpilaste koolituskulude katmisel.

Kui sul, hea lugeja, tekib küsimusi, olen alati nendele valmis vastama ja selgitusi jagama.

Soovin, et valla poolt pakutavat osa kasutaksid õppurid teadmiste omandamise eesmärgil ja et lasteaiaaerialistel oleks võimalik Lümända lasteaeda tahtmise korral alati tulla ja nad ei peaks tasuma kohamaksu ega toidupäeva eest.

Soovin kõigile ilusat sügist ja toimekat kooliaastat!

14. oktoober 2005. a. VOLIKOGUS:

1. Volikogu revisjoni-komisjoni aruanne
2. Valla 2005. a. eelarve täitumusest, lisaeelarvest
3. Kai Prostangi avaldus (Koimla Simmu müügihinnast)
4. Austla kordoni munitsipaalomandisse taotlemine
5. Maade munitsipaalomandisse taotlemine (Keskusehoone, vana vallamaja, endine valla teenistujate krunt)
6. Katastriüksuste sihtotstarbe määramine oma- nike avalduste alusel:
 - Viidu küla Tamme – Valve Õige
 - Riksu küla Pärdi-Adu – Jaan ja Väino Holm
 - Koki küla Pärdis – Toomas Prei
 - Karala küla Männi ja Loojangu – Saarte Metsamajanduse OÜ
 - Austla küla Roopa-Nina – Katrin Kannik
 - Karala küla Katri – Meida-Elfriide Kallas
7. Katastriüksuse sihtotstarbe muutmine:
 - Atla küla Suve – Tiia Naagel
8. Detailplaneeringu algatamise taotlus: Kotlandi küla Viigipõllu
9. Keskkonnamõju hindamise algatamine: Karala küla Sääre, Kuusnõmme küla Mäepea

Aksel Penu
Sotsiaaltöötaja

Lõvid läksid, lõvid tulid

10. oktoobril toimus Lümanda lasteaia hoovis üritus, millele võiks lühidalt panna pealkirjaks "Lõvid siin ja lõvid seal".

Kõik sai alguse sellest, et 1970-ndate aastate alguses toodi Pilguse mõisa juurest Lümanda lasteaeda kivist lõvikujud. Aas-tad lendasid ja mõisaomanikud vahetusid, kuid lõvid püsisid endiselt lasteaia õuel. Kuni 2000. aastal sai mõisaomanikuks pere-kond Arro. Nemad hakkasid tänavu kevadel uurima, kas ja kuidas on võimalik Pilguse mõisale kuuluvad lõvid tagasi kodukohta toimetada. Enne jaanipäeva peetud läbi-rääkimiste käigus, kus osalesid perekond Arro, vallavanem, asevallavanem, lasteaia juhataja ja lasteaia hoolekogu esimees, jõuti ühisele otsusele, et lõvid peaks oma kunagisse asukohta tagasi toimetama. Asja meeldi-vam pool oli see, et perekond Arro pakkus nn vahetuskaupa, et lasteaia õu peale kivilõvide äraviimist lagedamaks ei jääks ja lapsed sellest väga kurvaks ei muutuks. Nad otsustasid osta lasteaiale kahe kivist lõvikuju asemele kaks vedrukiike, mis osutusid samuti lõvikujulisteks. Nii leidsidki kivilõvid üle kolmekümne aasta ennast suvel jällegi Pilguse mõisa õuest ja lasteaed sai tänu perekond Arrode vastutulelikkusele kaks värvilist lõviatraktsiooni, mille peal on lastel tore kiikuda. Ja just sellesama lõvide vahetuse puhul kogunesidki asjaosalised esmas-päeva hommikul lasteaia õue, et veenduda uute lõvide toreduses ja ühtlasi andsid lapsed perekond Arrole tänutäheks ka omapoolsed joonistused. Tagasihoidliku üri-tuse lõpetuseks tantsiti ühiselt lõvitantsu ja nenditi koostöö edukat sujumist. Veelkord suur tänu perekond Arrole!

*Heilika Reinart
Lümanda Lasteaia
2004/2005. õppeaasta
hoolekogu esimees*

Riigipoolseid muudatusi sotsiaaltöös 2005. aastal

2005. aasta on toonud sotsiaaltöö korraldamises palju muutusi. Seaduse paranduste ja uuendustega on enamasti segadust, kuni uus praktilises elus toimima hakkab, või siis ei hakka ja uuesti paremaks püütakse muuta.

1. Suuremaid muutusi toimetulekutoetuse osas on toimetulekupiiri määra tõstmine 750 kroonile kuus, perekonna teisele ja igale järgnevale pereliikmele 600 kroonini kuus. Meeldetuletuseks, et toimetulekupiiri kehtestamisel lähtutakse minimaalsetest tarbimiskuludest toidule, riietusele ja jalanõudele ning muudele kaupadele ja teenustele esmavajaduse rahuldamiseks. Sellest aastast on uuesti sissetulekute hulka arvatud riiklikud peretoetused (välja arvatud kolme- ja enamalapseliste ning kolmikute toetus, mida makstakse perele kord kvartalis). Täiesti uuena on toimetulekutoetuse taotlemist kitsendatud perele, kelle valduses on kinnisasjad ja vallasasjadest eluruumid, sõidukid ja väärtpaberid väärtpaberituru seaduse mõistes. Selline pere peab oma varalise seisu ümberkorraldusega oskama iseseisvalt toime tulla, toetuse taotlemisel aga esitama kirjalikult loetelu nii oma kui ka pereliikmete varadest.
2. Puuetega inimeste hooldust korraldab vald. Puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse muudatuse järgi anti alates 01. aprillist 2005 valla korraldada puuetega inimeste hooldus ja hooldusega seotud küsimused. Suund on siin selgitada puudega isiku hooldusvajadus raske ja sügava puudega isikul, kes seda soovivad. Hindamiseks kasutame puudega isiku ankeeti, mille alusel püüame välja selgitada puudega isiku hooldusvajaduse ja määrata talle hooldaja, kes võib ka tööle käia. 2005. a. IV kvartalis on avaldusega võimlik taotleda toetust ravimite ostmiseks ja transpordikulude kompenseerimist neil raske ja sügava puudega isikutel, kellele ei ole hooldajat määratud. Hooldajavajaduse hindamiseks pöörduda valla sotsiaaltöötaja Aksel Penu poole, telefon 457 6471.

Alates käesolevast aastast peab puudega isik või tema esindaja täitma taotluse pensioniametis puude tähtaja pikendamiseks või puude esmakordseks taotlemiseks, arvestades isiku tervislikku seisukorda.

Perearst taotlust enam ei täida. Kes aga ei suuda ega oska taotlust täita, võib pöörduda abi saamiseks valla sotsiaaltöötaja poole.

Puudega isik, kellele on määratud hooldaja ja määratud VEK-i komisjoni poolt uus puude kehtivuse tähtaeg, peab sellest koheselt teavitama valla sotsiaaltöötajat, esitades komisjoni otsuse.

Puudega isikule maksab toetust jätkuvalt pensionamet puude määramise tähtaja lõpuni. Puudega isiku toetust ei arvata tulumaksuga maksustava pensioni hulka.

Sellised on uuendused sotsiaaltoetuste maksmisel ja taotlemisel 2005. aastal. Kõigile valla elanikele palju tervist ja peredele head toimetulekut!

*Aksel Penu
Sotsiaaltöötaja*

Arengukava ja projektid

Lümanda valla üks eripära on see, et vallas on juba aastaid olemas arengukava, mida siiski mitte kõikidel omavalitsustel ei ole. Praegune, kehtiv arengukava näeb meie valla arenguplaanid ette kuni 2009. aastani. Igal aastal arutab ja vaidleb vallavolikogu pikalt arengukava sisu üle, kuni saavutatakse üksmeel ja arengukava korrigeeritud variant saab järjekordselt kinnitatuna õigusakti jõu. Kuna arengu-kava haarab mitmeaastast perioodi, siis on loomulik, et mingis osas võib seda pidada unistuste kavaks. Lähema paari aasta osas on aga tegemist üsna üksikasjaliku tege-vuskavaga, millest nii vallavolikogu kui vallavalitsus peavad oma otsustuste tege-misel ja vallametnikud oma igapäevatöös juhinduma. Valla arengukava peab olema kooskõlas vallaelarvaga. Õieti eelarvet ei tohigi enne kehtestada, kui arengukava on uuesti läbi vaadatud, selles vajalikud muudatused-täiendused tehtud ning kava uuesti kehtestatud. Üheks suuremaks ettevõtmiseks lähi-aastatel on kavandatud veevarustuse olu-korra parandamine vastavalt Euroopa Liidu direktiividele. Juba 2003. aastal liitus ka Lümanda vald suure Euroopa Liidu Ühtekuuluvusfondi poolt rahastatava projektiga *Läänesaarte alamvesikonna asulate vee- ja kanalisatsioonirajatiste rekonstrueerimine ja laiendamine*. Selles osalevad peaaegu kõik Saare maakonna omavalitsused. Esi-almu lähtuti nõudest, et EL veedirektiivi kohaselt peab igas vähemalt 50 elanikuga asulas olema tagatud normatiividele vastav joogivee kvaliteet ja reovete puhastamine/kogumine. Esimeses etapis pakkusime projekti haaramiseks 5 küla – Lümanda, Koimla, Leedri, Karala ja Kotlandi. Konsultatsioonifirma vaatas pakutud asumid üle ja “praakis” neist Karala ja Kotlandi välja kui liiga hajali külad. Järgmise sam-muna korraldati külakooosolekud Koimlas ja Leedris. Nende tulemusena lülitasime välja Leedri, sest võimalikke uue süstee-miga liitujaid oleks olnud vaid mõni üksik. Koimlas, kus omaaegsete maaparandustöö-dega rikuti ära olemasolevad kaevud, oli inimeste huvi projekti vastu üsna suur. Lümandas toimib juba aastaid ühisvee- ja kanalisatsioonivõrk. See on peaaegu täie-likult amortiseerunud ja on selge, et vajab tõepoolest uuendamist. Seepärast ei olnud vaja ka Lümanda elanike arvamust uurida. Lõpuks otsustasime jääda projektis osa-lemaks kahe asulaga: Lümanda ja Koimla. Konsultatsioonifirma arvutas kogu maa-konnas tehtavate tööde orienteeruva maksumuse ja selle alusel esitati Euroopa Komisjonile rahastamisaotlus. Projekti tingimuseks on see, et Euroopa Liidu (EL) vastav fond rahastab töid 80% ulatuses, 10% tööde maksumusest katab Eesti riik ja ülejäänud 10% tuleb katta omaosalusega vasta-val omavalitsusel. Omaosaluse juures tuleb aga silmas pidada asjaolu, et seni käib jutt

nn “netomaksumusest”. Sellele lisandub käibemaks (18% kogumaksumusest), mis tuleb katta samuti kasusaajal ehk vallal. Esialgsete arvutuste kohaselt kujuneks Lümanda valla kahe küla tööde maksumuseks kokku 13 213 000 krooni, sellest Lümanda 5 460 000 krooni ja Koimla 5 110 000 krooni. Lisaks on planeeritud projek-teerimistöödeks, ettenägemata kulutusteks ja tehniliseks järelevalveks 2 643 000 krooni. Valla omaosalus kujuneks sel juhul 1 321 300 krooni. Peale selle käibemaks.

Tegemist on majanduslikult, tehniliselt ja juriidiliselt väga keerulise projektiga. EL ei arvesta nii väikeste üksustega nagu meie vallad on. Seepärast otsustati juriidilistest nõuetest lähtuvalt laiendada AS Kuressaare Veevärk aktsionäride ringi, s.o. kõik projektis osalevad omavalitsused liitusid aktsionäride lepingu alusel Kuressaare Veevärgi aktsiaseltsiga, kes siis on kõigi projektis osalejate nimel EL partneriks. Esimese sammuna tuli Lümanda vallal osta 153 000 krooni eest aktsiaid, teise sammuna tehti aktsiakapitali mitterahaline sisse-makse 131 758 krooni ulatuses. See tähendab, et Lümanda veevärku tehnilised varad anti mitterahalise sissemaksena üle aktsiaseltsile. Oleme praegu 234 aktsia omaniku. Kolmanda etapina on ette nähtud ehitusprojekti valmimise järel läbi viia III aktsiate emissioon, mille käigus lasub Lümanda vallal kohustus omandada aktsiaid 1 189 500 krooni eest. Need sisse-maksete kokku peaksid koos väikese ülekursiga katma kogu projekti omaosaluse vajaduse.

Euroopa Komisjon on vahepeal teinud otsuse projekti rahastamiseks sellises summas, nagu taotleti. Praeguses etapis käib projekteerimis-ehitustöövõtu riigihanke pakkumise kutse dokumentatsiooni ette-valmistamine AS Eesti Veevärk Konsultatsioonid poolt. Kuna nüüd on selgunud, et juba tänaseks on ehitustööde tegelik maksumus kallinenud 70% võrra, on oht, et eraldatud rahast ei piisa kõigi ettenähtud tööde tegemiseks. Puudujäävat osa ei kata Euroopa Liit ega Eesti riik, vaid see tuleb leida igal omavalitsusel endal. Seepärast on antud viimane võimalus oma soovid ja vajadused üle vaadata ja kui vähegi annab, siis loobuda asumistest, kus investeringud ühe tarbija kohta osutuksid ülemäära suureks. Vabaneva raha arvel on võimalik järelejäädud asulates ära teha vahepeal kallimaks osutunud tööd. Konsultatsioonifirma on välja töötanud küsimustiku, mille alusel tahame Koimla küla inimestelt konkreetset vastust, kas nad on projekti ja EL tingimustel valmis projektiga ühinema. Nagu juba eespool mainitud, on tegemist väga keerulise projektiga, mille põhjalik lahtiseletamine nõuaks liiga palju leheruumi. Igaüks, keda asi lähemalt huvitab, võib pöörduda vallavanema või ehitusnõuniku poole selgituste saamiseks.

Paar sõna ka teistest projektidest. Leheruumi kokkuhoiu mõttes ei hakka siinkohal loetlema väiksemaid projekte, mille kaudu vallaasutuste juhid ja valla-valitsus on hankinud lisavahendeid arengu-kavas ettenähtud tegevuste elluviimiseks. Ühe suuremana, siinkohal nimetamis-väärsena, on võimalik ära tuua KOIT-kava (kohalike omavalitsuste investeringu-toetus) eelvoorus rahastamisvääriliseks tunnustatud Lümanda Lasteaia kapitaal-remondi projekt. Selleks on eraldatud riigi poolt 2 miljonit krooni, finantseerimine tööde läbiviimiseks avatakse 2006. aastal. Selle projekti omaosaluseks on ette nähtud 500 000 krooni. Kahjuks jäi koolimaja remondi lõpetamiseks mõeldud projekt paari hindepunkti tõttu joone alla ja ei leidnud KOIT-kavast rahastamist. Oleme esitanud vastava taotluse uuesti teisi kanaleid kaudu ja loodame sealt siiski tuge. Aga seegi nõuaks omaosaluse jaoks vähemalt 360 000 krooni. On päevselge, et omafinantseeringutega toimetulekuks tuleb vallal laenu võtta. Samal ajal on vaja veel tagasi maksta pangalaenu, mis sai tehtud koolimaja siseremondi kulutuste katmiseks. Seega on järgnevatel aastatel täienda-vates suurprojektides osalemine seotud üsna suurte rahaliste raskustega. Eelpool-loetletud tööd on aga möödapääsematud ja võime ainult heameelt tunda, et meie taotlused rahastamist leiavad.

Valla arengukavas on peale kõige selle ette nähtud ka palju muid tegemisi ja ette-võtmisi, kuid iga aasta lõpus tuleb oma võimalused uuesti üle vaadata, et uue tege-vusaasta eelarve koostamisel oleks võima-lik nende vajadustega arvestada. Arengu-kavaga saab iga huviline tutvuda valla-majas, raamatukogudes või valla interneti-kodulehel: <http://lymanda.saare.info/>. Lisaks arengukavale on vallal vaja veel üldplaneeringut, mida meil kahjuks siiani ei ole. Hetkel on see koostamisel rikka-likke planeerimisalaseid kogemusi omavas firmas ENTEC AS. Üldplaneering ja arengukava peavad teineteist toetama ja mõlemad on suureks abimeheks valla tuleviku planeerimisel. Üldplaneeringu koostamine läheb vallale maksma üle 100 000 krooni. See ongi üks põhjus, miks seda siiani veel ei ole. Planeerimis-alasteks töödeks ei eralda raha ükski fond ja need kulud tuleb ette näha oma eelarvest. Nüüd, kus vastav töö on käimas ja volikogu selleks vahendid eraldanud, loodame varsti saada üldplaneeringu valmis. Siis on olemas vajalikud doku-mendid oma reeglistikuga, millest lähtuvalt saab oma igapäevaelu ja tuleviku pare-mini planeerida. Soovin vallale jätkuvat arengut ja igapäev aktiivset kaasalöömist selle kavandamisel ja elluviimisel.

Jaanus Reede, vallavanem

Kindlustatu ja perearst

Igal inimesel on olemas perearst, kelle ta on ise valinud või kes on talle määratud maavanema poolt. Kui Te pole oma perearstiga rahul, siis on Teil õigus perearsti vahetada. Sageli toimub perearsti vahetus elukoha muutusega. Oma perearsti saab kontrollida interne-tipangast e-teenuste alt, kodaniku-portaalist <https://www.eesti.ee> või küsida Haigekassa klienditeenindusest kliendiinfonumbril 16363 (välismaalt +372 669 6630).

Alates 1. augustist 2004 ei kehti Eestis enam roheline haigekassa-kaart, vaid kindlustust kontrol-litakse isikut tõendava dokumendi alusel. Alla 15-aastased võivad kindlustuse tõendamiseks Eestis esitada isikut tõendava dokumendi asemel Euroopa Liidu ravi-kindlustuskaardi või kuni selle väljastamiseni haigekassakaardi.

Perearstile pöördudes ei või perearst kindlustatud isikut võtta üldarstiabi osutamise eest visiiditasu. Koduviisiidil puhul on perearstil õigus küsida visiiditasu kuni 50 krooni. Visiiditasu ei või nõuda rasedalt alates 12. rasedusnädalast ja alla kaheaastaselt isikult. NB! Visiiditasu ühe koduviisiidil eest ei või ületada 50 krooni, sõltumata kindlustatute arvust sama koduviisiidil kohta. Eraldi ei ole õigust küsida ka raha kütuse eest, mis kulub kohale sõiduks!

Ägeda tervisehäirega patsient peab **perearsti vastuvõtule** pääsena pöördumise päeval, teistel juhtudel kolme tööpäeva jooksul. Siia alla käib ka retsepti väljastamine. Tasuliste teenuste (näiteks arstitõend juhulubade puhul) võib perearsti vastuvõtule pääsemise aeg olla pikem. **Ka ravikindlustuseta isik võib pöörduda oma perearstile.** Registreerimine perearsti vastuvõtule toimub tavalistel alustel. Ravikindlustuseta isikud tasuvad osutatud üldarstiabi eest kas ise või kohaliku omavalitsuse ja perearsti vahelise lepingu ole-masolu korral vastavalt sõlmitud lepingu tingimustele. Teenuse hinna kehtestamise õigus on perearstil. **Vältimatu abi** eest haige, ka kindlustamata isik, ise tasuma ei pea, sellistel juhtudel tasutakse perearstile riigieelarves ettenähtud vahenditest vastavalt Sotsiaalmi-nisteeriumi ja Eesti Haigekassa vahelisele lepingule.

Eesti Haigekassa Pärnu osakonna jurist Pille Tael

Töökas ja mitmekesine õppeveerand Lümanda Põhikoolis

2005/06 õppeaasta I õppeveerand on möödunud kiiresti ja vaheldusrikkalt. Selle aja jooksul toimus koolis lisaks pingelisele õppetööle palju erinevaid üritusi ja ettevõtmisi.

Septembri algul oli koolisene taimeseadekonkurss, mille parimad esindasid kooli maakondlikul võistlusel. Maakondlik taimeseadekonkurss toimus kahes vanusegrupis. Nooremat vanusegruppi esindanud **Andra Kuivjõgi** ja **Helena Kuivjõgi** said Anne Kunstikooli eripreemia. Vanemas vanuserühmas osalenud **Kaidi Kuusk** ja **Anni Vanin** saavutasid maakonnas II koha. Õpilasi juhendasid **Kaja Kuivjõgi** ja **Pille Jõgi**.

Õpetaja **Urve Vakkeri** eestvedamisel toimus FC Flora maakoolide Saaremaa alagrupi jalgpalliturniir Lümanda staadionil. Lümanda PK poisid (7. ja 8. kl) võistlesid vapralt ja saavutasid I koha. Võistkonda kuulusid **Mihkel Lindau, Sander Laht, Kaarel Mai, Marek Raud, Martin Melnik, Arnold Teller, Priit Salong, Kalev Roost** ja **Andry-Sten Tõru**. Tallinnas mängisid poisid teiste maakondade võitjatega ja jäid alagrupis neljandaks. Lümanda Põhikooli tüdrukud (8. kl ja nooremad) saavutasid maakonnas 2. koha ja väikesed poisid (6. kl ja nooremad) 4. koha.

Septembrikuise kooli spordipäeva traditsioonilistele võistlusaladele (kaugushüpe, pallivise, kuulitõuge, jooksud) lisas sel aastal elevust õpilaste ja õpetajate vaheline täpsusviske võistlus, mis kulges väga tasavägiselt ja lõppes sõbraliku viigiga.

Lisaks spordipäevale toimus ühel päikesepaistelisel pärastlõunal võistkondadevaheline orienteerumismäng. Kontrollpunktides pidid õpilased lahendama erinevaid ülesandeid. Edukas oli see võistkond, kes oskas paremini ära kasutada meeskonnatöö oskusi. Huvitavad ülesanded mõtles välja õpetaja **Urve Vakker**. Võistluse võitis **Richard Tuisu** meeskond koosseisus **Annika Kask, Susanna Juulik, Arnold Teller, Margit Paju ja Kristjan Ninn**.

Õppeveerandi jooksul toimus vanema kooliastme õpilastele 2 loengut. Eesti Pereplaneerimise Liidu poolt korraldatud loeng "Murdeiga, HIV/AIDS ja turvaline seksuaalkäitumine" (lektor **Urmas Lehtsalu**) oli õpetlik ja pani noori inimesi mõtlema ohtudele ja terviseriskidele, mida sageli endale ei teadvustata.

Loeng pidalitõvest (lektor dr. **Anne Sarv**) oli seotud praegu ETV filmigrupi poolt toodetava dokumentaalfilmiga. Eesti Televisioon teeb filmi pidalitõve levikust Saaremaal ja see peaks valmima järgmise aasta jaanuaris või veebruaris. Samas oli võimalik vaadata näitust pidalitõve ravimise ajaloost.

Esimesel veerandil tähistasime õpetajate päeva. See on tähtis päev õpetajatele ja veel tähtsam 9. klassile, kes üheks päevaks saavad võimu koolimajas enda kätte ja kellel on võimalus proovida õpetajatöö rõõme ja muresid. Õpilaste korraldatud päev oli pidulik õpetajatele ja teine õpilastele, kes noorte õpetajate valvsa pilgu all tarkust kogusid.

Lümanda põhikooli õpetajatel oli sellel veerandil "abiväge" Ehrenhauseni koolist Austriast. Comenius 1 projekti raames töötasid 2 nädalat meie koolis õpetajad **Renate Kraner** ja **Karl Reger**. Nad andsid matemaatika ja inglise keele tunde, viisid läbi projektõpet 7. ja 8. klassis, võtsid osa õpetajate päeva tähistamisest, olid kohtunikud orienteerumismängus ja osalesid kooliarenduslikus töös. Austria õpetajate juhendamisel valmistasid 7. klassi õpilased Austria rahvustoite ja 8. klass koostas interneti materjalide põhjal näituse Austria ajaloo, tänapäeva, majanduse, looduse, geograafia, vaatamisväärsuste ja kuulsate inimeste kohta. Õpetajad Kraner ja Reger esitlesid koostatud näitust teistele klassidele. Õppetöö toimus inglise keeles. "Siinsete õpilaste inglise keel, eriti 7. klassist alates, on väga hea," leidis Karl Reger. "Olin üllatunud, et nad nii hästi rääkida oskavad ega karda võõras keeles suhelda."

"Teie maa on jätnud meile väga-väga hea mulje. Saaremaa on väga ilus saar. Eestlased on tore rahvas – kõik inimesed, keda siin Lümandas tundma õppisime," ütlesid austerlased oma viimasel päeval Lümanda kooli õpetajatena.

Kevadel sõidavad kaks Lümanda kooli õpetajat omakorda Austria lapsi õpetama.

Õpilaste arvates tegid Austria õpetajad koolielu huvitavamaks, mitmekesisemaks ja rõõmsamaks, andsid julgust ja kindlustunnet inglise keeles suhtlemiseks, arendasid võõrkeeleoskust, avardasid silmaringi, tõid vaheldust rutiinsele koolielule ja tegid Lümanda kooli Eestimaal kuulsamaks.

Sellel kiirel veerandil jõudsid algklasside lapsed veel Kuressaares teatris käia. Koos klassijuhatajatega vaadati etendust "Bullerby lapsed".

Esimese õppeveerandi lõpuni on jäänud veel 2 nädalat. Selle aja jooksul toimub Kuressaares õpioskuste olümpiaad, millest võtab osa 6. klassi meeskond. Toimub lastevanemate üldkoosolek ja 1., 2., 3. ja 5. klassi õpilased lähevad matkale. Loomulikult ei unusta me ära õppimist, sest heade ja väga heade hinnetega tunnustus on kõige parem tasu tehtud töö eest.

Suur tänu kõigile õpilastele, õpetajatele ja teistele kooli töötajatele, kes ürituste ja tegevuste ettevalmistamisel ja läbiviimisel kaasa löid!

Maiu Lepp

Lasteaed sai uue paadi

Oktoobrikuu teisel nädalavahetusel sai lasteaia õu rikkamaks veel ühe toreda atraktsiooni võrra. Nimelt paigaldasid aktiivsemad isad hoolekogu poolt korraldatud heategevuskontserdi tulude eest tellitud puidust paadi.

Heategevuskontsert toimus märtsikuus Lümanda kultuurimajas, kus lasteaialaste lühikava kõrval oli põhisinejaks Mustjala kooli tantsuansambel "Sädemed". Kontserdiga kogusime 6925 krooni, millest 500 kulus tellitud esinejate kulude katteks. Ülejäänud summa kasutamist arutas hoolekogu koos lasteaia juhatajaga. Juhatajapoolseid ettepane-

kuid, mida rahaga teha, oli mitmeid, alustades videokaamera ostust ja lõpetades poksikoti ostuga, kuid hoolekogu otsustas hoopis muretseda mõne väliatraktsiooni, kuna lastel ei olnud õues piisavalt tegevus-vahendeid. Hoolekogule tuli appi lapsevanem Toomas Nurja, kes nõustus tegema puidust paadi. Paadi kasuks otsustasime sellepärast, et kunagi oli lasteaia õues paat ja see oli olnud väga populaarne, samuti küsisime laste endi käest nende soove ja ka laste sooviks oli paadi olemasolu. Esialgu pidi paat valmis saama augustikuu jooksul, kuid nagu teinekord ikka juhtub, venis see tähtaeg natuke hilisemaks ning paat toimetati Lümandasse septembris. Siis läks lahti usin paadi värvimine hoolekogu liikmete poolt ja seejärel pidi paat ka kuivama. Kõik see tehtud, saabuski pühapäeval, 9. oktoobril pidulik hetk, kui paat viidi lasteaia õue, kuhu see jääb loodetavasti aastateks lastele rõõmu pakkuma. Lõpetuseks tahab hoolekogu tänada Tõnis Nurjat paadi transpordi ja Liivar Lindaud järelkäru kasutamise eest, vanaisa Olev Kuivjõgi paadi aluste, Mehis Paju värvisoovituste ja perekond Randa garaaži kasutamise eest ning kõiki jõulisi isasid ja mehi, kes paadi tõstmisel abiks olid!

Samas tahame tänada ka kõiki neid isasid, kes tulid vastu hoolekogu kutsele ja aitasid meil täita ning kinni ajada endise basseini, mis juba ammu silmariivavalt inetult lasteaia õues laiutas. Suur tänu ka vanaisa Kalev Pajule kruusaveo transpordi ning Kristjan Lüüdingile kruusa ja selle tõstmise eest!

*Lümanda lasteaia
2004/2005. õppeaasta hoolekogu*

RETSEPTI – RIBA

MUHU HAPUROKK EHK TUHLIROKK

Keeta kartulid suure veega, millele on lisatud soola. Valmis kartulid valada koos veega leivaastjasse või ükskõik millisesse nõusse (parem puunõu). Tampida kartulid puunüa-ga ning lisada rukkijahu ja veidi suhkrut. Segu jääb nii vedelaks, et saab labja-ga liigutada. Peale riputada kuiva jahu ja katta soojalt kinni. Jätta hapnema vähe-malt 20 tunniks või kuni on hea hapu maitse. Järg-misel päeval ajada segu läbi hapuroka sõela nii, et ei jääks kartulitükke. Kuu-mutada segu paksu põh-jaga potis pidevalt segades ja lisada kuiva rukki- või nisujahu (II sort), kuni mass on paksenenud (õige kuumutamistunne ära sellest, kui jahtunud pealispind lööb veidi põre-li). Tõsta kaussidesse jahtuma. Süüakse rõõsa piimaga, peale võib ripu-tada suhkrut. P.S. Muhus on väga tuntud ka petirokk ehk hapupiimarokk, kus hapupiimale või petile lisatakse nisujahu ja suhkrut ning kuumutatakse paksenemiseni. Samal põhimõttel keedetakse õunarokka, kus vedelamale õunamoosile lisatakse nisujahu ja kuumutatakse. Aga õige hapurokk on algselt keedetud hapenda-tud rukkijahust ja kartulist, sellega tähistati kartulivõtu lõppu.

*Retsept on võetud
SAAREMAA KODUKANDI
lehest*

Õnnitleme lapse sünni puhul!

Helina Tarkmeel 20. september 2005

Vanemad Terje Kaskmäe
Raivo Tarkmeel

Kotlandi küla

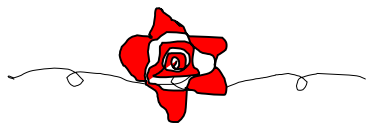
Õnnitleme tähtpäeval!

Oktoober

LINDA-ROSALIE TOOMSE	83	Koimla küla
VALDUR KAAR	81	Mõisaküla
OLEV KUIVJÕGI	70	Kipi küla
ASTA LIND	70	Lümanda
MEIDA TALP	65	Karala küla
ENNA RAUN	60	Karala küla

November

ANNA-EMILIE SOON	92	Varpe küla
KLAUDIA VILK	91	Lümanda
ALMA KUUSK	89	Taritu küla
HELGA RUUMET	75	Koimla küla
HELVE TEERN	70	Karala küla
HELVE LIIV	70	Viidu küla

Lümanda Põhikool teatab,
et 2005/06. õppeaasta koolivaheajad on:

sügisvaheaeg

22. oktoober 2005. a kuni 30. oktoober 2005. a;

jõuluvaheaeg

24. detsember 2005. a kuni 8. jaanuar 2006. a;

kevadvaheaeg

18. märts 2006. a kuni 26. märts 2006. a;

suvevaheaeg

TEATED

- Esmaspäeval, 17. oktoobril kell 19.30 toimub **Taritu segakoori hooaja avaproov** Taritu koolimajas
- **Lümanda valla mälumängust** Kevadel lõpetasime mälumängu viienda hooaja. Uuega alustame reedel, 4. nov. kell 19.00 Lümanda kultuurimajas. Ootame osalema 3-liikmelisi võistkondi valla kõikidest piirkondadest. Mida rohkem osalejaid, seda huvitavam! Võisteldakse 5 voorus, nii et võitjad selguvad märtsis 2006.

Mis muutub uuel hooajal? Küsimusi koostama ja esitama hakkab mehine kolmik Riho Niit, Toivo Prostag ja Priit Penu. Küsimuste temaatika jääb põhimõtteliselt samaks, mis eelnevatel aastatel. Siinkohal suur tänu Urve Vakkerile, kes 5 aastat meie mälumänguritele küsimusi koostas ja vormistas. Üleskutse ka meie vallas tegutsevatele firmadele ja väikeettevõtetele toetamaks mälumängu auhinnafondi. Kindlasti olete teretunud ka oma võistkondadega. Võistkonnad palume eelnevalt registreerida Lümanda kultuurimaja tel. 457 6331 või 529 2166 (U. Pöld)

- Novembris toimub Lümanda **näiteringi 80. tegevusaasta** tähistamine Andrus Kivi-rähk'i kogupereetendusega "Vapper keefir".
- Novembris toimub **Taritu koolimajas sügiskontsert**. Esinevad Taritu taidlejad ja külalised Salmelt.

KULTUURITEATED

November

04. november kell 19.00 – valla **mälumängu** I voor.
05. november kell 10.30 – **sulgpalliturniir** Lümanda kultuurimajas
25. november kell 20.00 – **Lümanda**

MALESTAME LAHKUNUID

Kalev Vaiksaar	1933 – 2005
Alma Treirat	1911 – 2005
Toomas Kiil	1964 – 2005
Eduard Falk	1948 – 2005

Toimetaja Heilika Reinvalt, tel 45 76 342

heilika.lymanda@saare.info

keeletoimetaja Liia Raun

kodulehekülj: <http://lymanda.saare.info>

Trükk: Saare Trükikoda, trükiarv 350